

Förhistorisk tid

Från stenredskap till skrift

Det här är offlineversionen av *Förhistorisk tid*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/202/7733>

ESTEBAN DE AMAS/SHUTTERSTOCK

■ En rad uppfinningar som spjutet, harpunen och bumerangen gjorde att människan vågade ge sig på större och farligare djur som mammut. Att göra upp eld var också en mycket viktig upptäckt.

För cirka två miljoner år sedan framträdde de första människorna som liknade oss, **Homo habilis** – som betyder den händiga människan. För cirka 200 000 år sedan kom vår egen art – **Homo sapiens** – den tänkande människan.

Förhistorisk tid eller *fortiden* är den längsta historiska epoken. Den startar då människan började tillverka stenredskap och slutar ungefär då hon började skriva texter. De äldsta mänskliga kulturerna, de så kallade **flokkulturerna**, innefattas vanligen också i förhistorisk tid.

Förhistorisk tid brukar delas in i tre huvudperioder:

- **Stenåldern**: från 2,5 miljoner år sedan till cirka 3000 före Kristus i sydvästra Asien och från cirka 13 000 år sedan till cirka 1800 före Kristus i södra Skandinavien.
- **Bronsåldern**: från cirka 3000 före Kristus till cirka 1400 före Kristus i sydvästra Asien och från cirka 1800 före Kristus till cirka 500 före Kristus i södra Skandinavien.
- **Järnåldern**: från cirka 1400 före Kristus till cirka 300-talet före Kristus i sydvästra Asien och från cirka 500 före Kristus till 1050 efter Kristus i södra Skandinavien.

I Mesopotamien och Egypten slutar förhistorisk tid där antiken tar vid, det vill säga cirka 800 före Kristus. I Sverige brukar man räkna med att förhistorisk tid slutar vid kristendomens införande på 1000-talet, ungefär då vikingatiden slutar.

Ord och begrepp

Ordlista: Förhistorisk tid

Homo habilis betyder den händigade människan.

Homo sapiens betyder den tänkande människan och är den art vi tillhör.

Förhistorisk tid, eller *forntid*, är den äldsta och längsta delen av människans tid på jorden och varade fram till att människan började skriva texter.

Flodkultur är ett namn på samhällen som fanns för länge sedan och som var beroende av mycket vatten från en stor flod.

Stenåldern är det arkeologiska namnet på människans äldsta tid på jorden från det att man började göra stenredskap.

Bronsåldern är den period i förhistorisk tid som kom efter stenåldern.

Järnåldern är en period i förhistorisk tid då man gjorde redskap och vapen av järn och kom efter bronsåldern.

Vikingatiden är namnet på en period i Nordens historia och var den sista delen av järnåldern.

Mesopotamien är ett gammalt namn på det bördiga området mellan floderna Eufrat och Tigris i nuvarande Irak.

Matriarkat är ett samhälle där kvinnorna har den största makten.

Överbefolkning innebär att alltför många personer bor inom ett visst område.

SPL/IBL

Samlar- och jägartiden

Från början levde alla människor över hela jorden som samlare och jägare. Det finns inte mycket bevarat från den här tiden. Genom att undersöka nu levande jägarsamhällen och utifrån dem tolka det som finns kvar kan vi få fram hur vi tror att de första jägarna och samlarna levde.

PHOTO RESEACHERS/IBL

■ Så här kunde en boplats, med lite fantasi, se ut 40 000 till 10 000 år före nutid.

De första människorna var inte bofasta. De levde av jakt, fiske och samlande. Några timmars arbete om dagen räckte ofta för att livnära sig. De hade därför tid till att skapa både konst och uppfinningar. Jaktredskapen och fiskeredskapen tillverkade de av sten, trä och ben. På samma gång var de beroende av att tillgången till föda var god i områdena som de levde i och kunde därför få svårt att överleva om klimatet ändrades hastigt.

Religion

Människorna i jägarsamhället levde mycket nära naturen och upplevde en gemenskap med naturen. De trodde på gudar och makter som levde i naturen. De trodde också att de döda levde vidare i en annan dimension.

Vissa samhällen kan ha varit organiserade som matriarkat, alltså samhällen där kvinnor hade en stor del av makten och där man dyrkade en modergudinna.

ERICH LESSING/IBL

■ Den här lilla statyn kallas för Venus från Willendorf. Det är en liten figur med kraftigt markerade kvinnoformer. Arkeologer har hittat många sådana här venusfiguriner som antagligen var symboler för fruktsamhet.

Överbefolkning

För cirka 10 000 år sedan syntes de första skadeverkningarna i naturen. Genom människornas tekniska framsteg som pilbåge och fångstgropar utrotades flera av jordens största djurarter, till exempel mammut.

Trots att jordens befolkning inte var större än cirka tio miljoner led några av människornas första samhällen av överbefolkning. Matbristen ledde till en ny livsstil.

S. ENTRESSANGLE/E. DAYNES/SPL/IBL

■ Rekonstruktion av stenåldersmänniska baserad på upp till 47 000 år gamla fynd från sydvästra Frankrike.

Sammanfattning

Förhistorisk tid

- *Homo habilis* (den härdiga människan) framträdde för cirka två miljoner år sedan och var de första människorna som liknade oss.
- För cirka 200 000 år sedan kom vår egen art – *Homo sapiens* – den tänkande människan.
- Förhistorisk tid startar då människan började tillverka stenredskap och slutar ungefär då hon började skriva texter.
- De äldsta mänskliga kulturerna, de så kallade flodkulturerna, innefattas vanligen också i förhistorisk tid.
- Förhistorisk tid brukar delas in i tre huvudperioder: stenåldern, bronsåldern och järnåldern.
- I Sverige brukar man räkna med att förhistorisk tid slutar vid kristendomens införande på 1000-talet, ungefär då vikingatiden slutar.
- De första människorna levde av jakt, fiske och samlade och var inte bofasta.
- För cirka 10 000 år sedan ledde matbrist till en ny livsstil.

Det här är offlineversionen av *Förhistorisk tid*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/202/7733>